

כניסת פולטת שכבת זרע להר הבית

הקדמה

- א. המקור לאיסור בעל קרי בהר הבית
- ב. טומאת בעל קרי ופולטת - טומאת ראייה או טומאת מגע?
- ג. איסור בעל קרי בהר הבית למ"ד נוגע הוי
- ד. השלכת ההבדל בין רואה לנוגעת לעניין כניסת פולטת להר הבית
- ה. היחס בין ראייה לטומאה היוצאת מהגוף
- ו. בעל קרי ופולטת - אב או ראשון?
- ז. טומאת פולטת טומאה בפני עצמה או כטומאת הבעל
- ח. מסקנות לעניין כניסת פולטת להר הבית
- ט. האם פולטת היא "טומאה היוצאת מגופה"
- י. האם בעל קרי משתלח רק אם טומאתו היא "טומאה היוצאת מגופו"?
- יא. האם טומאת בועל נידה נחשבת "טומאה היוצאת מגופו"?
- יב. דעות הסוברות שפולטת מוגדרת כטמאה ב"טומאה היוצאת מגופה"
- יג. סיכום

הקדמה

בעל קרי ופולטת שווים מן התורה לעניין דרגת טומאתם ומשך טומאתם. משך טומאתם - עד הערב שמש - מפורש בתורה (ויקרא טו, טז-יח):

וְאִישׁ כִּי יִצְאָ מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת זֶרַע וְרִחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמְאָ עַד הָעֶרֶב...
וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ שִׁכְבַּת זֶרַע וְרִחַצוּ בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד הָעֶרֶב:

ומכאן מסיק הרמב"ם גם לגבי שיויונם בדרגת טומאתם, כמו שכתב (שאר אבות הטומאה ה, א): "... ואחד הנוגע בה [=בשכבת הזרע] ואחד הרואה אותה בבשרו, שניהן ראשון לטומאה דין תורה". ושם בהלכה יא כתב הרמב"ם: "האשה שפלטה שכבת זרע אם פלטה אותה בתוך שלש עונות הרי היא טמאה כרואה קרי". ונראה שכוונתו היא שאף היא טמאתה בדרגת 'ראשון לטומאה' כמותו.¹

ויש לברר האם גם לעניין כניסה להר הבית פולטת נאסרת כבעל קרי או שלעניין זה דינה שונה.

1. ובדעת הר"ש (כלים א, א ד"ה והשכבת זרע) נראה שזה תלוי אם רואה הוי או נוגע, עיין בזה בהמשך.

א. המקור לאיסור בעל קרי בהר הבית

איסור כניסת בעל קרי להר הבית נלמד מדרשת הפסוקים.² במסכת פסחים מביאה הגמרא שתי דרשות שונות ללימוד האיסור:

אמר רב: "זב", "וכל זב" – לרבות בעל קרי. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: ... ובעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות. (פסחים סז ע"ב)

תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבדימי: "ויצא אל מחוץ למחנה" – זו מחנה שכינה; "לא יבא אל תוך המחנה" – זו מחנה לוייה. מכאן לבעל קרי שיצא חוץ לשתי מחנות. אמר ליה: אכתי לא עיילתיה אפיקתיה? לישנא אחרינא: אכתי לא אפיקתיה עיילתיה? אלא אימא: "מחוץ למחנה" – זו מחנה לוייה, "לא יבא אל תוך המחנה" – זו מחנה שכינה וכו'.³ (פסחים סח ע"א)

ב. טומאת בעל קרי ופולטת – טומאת ראייה או טומאת מגע?

הגמ' במס' נדה דנה האם בעל קרי טמא כיון שראה קרי, או כיון שגופו נגע בקרי בעת יציאתו ממנו. לדעת רב הונא קרי הוא טומאת מגע.

בעא מיניה רבה מרב הונא: הרואה קרי בקיסם מהו? וכו' למימרא דנוגע הוי? אלא מעתה – אל יסתור בזיבה... ומשום כף... (נדה כב ע"א)

לעומת זאת, במקום אחר דנה הגמרא לעניין פולטת:

בעא מיניה רב שמואל בר ביסנא מאביי: פולטת שכבת זרע, רואה הויא או נוגעת הויא? נפקא מינה: לסתור, ולטמא במשהו, ולטמא בפנים כבחוזן. וכו' א"ל: רואה הויא. אתא שייליה לרבא, א"ל: רואה הויא. אתא לקמיה דרב יוסף, א"ל: רואה הויא. וכו' (נדה מב ע"א)

הראשונים הקשו, כיצד ייתכן שבעל קרי, שהוא מקור הטומאה, נטמא רק טומאת מגע, ואילו פולטת, שהזרע אינו חלק מגופה, נחשבת לטומאת ראייה?

וכמה תירווצים נאמרו בזה:

2. אף שיש דיונים בדעת הרמב"ם מ"מ לא נכנס לזה כאן, ונלך לפי מה שדייק המשנה למלך (הלכות בית הבחירה ז, טו) מהרמב"ם שנאסר, וכן עיין בברכ"י (או"ח סי' תנז), וכן נלע"ד מדבריו (הל' קרבן פסח פ"ו ה"ה): "ואף על פי שטבול יום אסור להכנס לעזרת נשים, הואיל ואיסורו להכנס שם מדבריהם כמו שביארנו בהלכות ביאת מקדש וכו', תלה דבריו בזה שטבול יום מדרבנן כמו שביאר (בהל' ביאת המקדש פ"ג ה"ו), הא אם לא טבל והוי בעל קרי אסור מהתורה, אלמא בעל קרי עצמו מדאורייתא משתלח, והרי מצד דין תורה אין הבדל בין עזרת נשים להר הבית, ועיין עוד בערוך השולחן העתיד הל' ביאת המקדש סי' לו ה"י."
3. ועיין בר"ח שגורס להיפך, וכן הרמב"ם (בהל' ביאת המקדש פ"ג ה"ח), ע"ש במהר"י קורקוס.

כניסת פולטת שכבת זרע להר הבית

- א. לדעת הרמב"ן (נדה שם) אין הבדל בין בעל קרי לפולטת, ומדובר במחלוקת הסוגיות. ומכיוון שדעת רב הונא נדחית מההלכה, הן בעל קרי והן הפולטת טמאים טומאת ראייה. וכן נראה מדברי הרמב"ם (שאר אבות הטומאות ה, יא; הובא בפתח המאמר)⁴; האור-זרוע (הל' בעל קרי סי' קיח); וכן נראה מדברי הר"ן במסכת נדה שם.
- ב. ר"ת (הובא ברשב"א ובריטב"א בנדה מב ע"א וברא"ש בנדה פרק ד סי' א) סובר שבעל קרי נוגע הוי - כרב הונא, וקל-וחומר הפולטת. והסוגיא בדף מב ע"א עוסקת בפולטת שכבת זרע דזב ע"ש.
- ג. לדעת הרא"ש (נדה פרק ד סי' א) פולטת חמורה מבעל קרי (וכן נראה דעת הרשב"א והריטב"א בנידה שם), ועיין בתוס' נדה שם ד"ה למימרא שלכאורה הדבר תלוי בשני התירוצים שכתבו: "וי"ל דרב הונא סבר כרבי שמעון וכו', ואפילו לרבנן נמי וכו'", וע"ש שנימקו זאת משום שבאישה מצאנו שמטמאת בפנים כבחוף בראיית נידה וזיבה.

ג. איסור בעל קרי בהר הבית למ"ד נוגע הוי

יש לעיין למ"ד שטומאת בעל קרי היא טומאת מגע, מדוע חל עליו דין שילוח מחנות⁵, ומאי שנא מאדם אחר שנוגע בשכבת זרע?⁶

4. וכן דייק ב'מי נפתחו' (פרפר יח אות ג), וע"ש איך שיישב את הרמב"ם עם הגמ', מ"מ יש דעות אחרות בזה בדעת הרמב"ם, ע"ש בכס"מ ובערוך השולחן העתיד (סי' לו ה"י), מ"מ בפולטת נראה שאין מחלוקת דהויא רואה.
5. ועיין בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' רמ, ד) שכתב: "בעל קרי הו"ל רואה ונוגע כמו זב. ומהאי טעמא בע"ק משתלח חוץ לשתי מחנות והנוגע חוץ למחנה אחת. וע"כ דרואה הו"ל רואה ונוגע ע"ש", ומבואר דס"ל שגם למ"ד נוגע היינו רואה ונוגע, ומשום כך משתלח מהר הבית, אבל מהראשונים משמע שרק הוי נוגע, וכך נראה מהתוס' שהבאנו (בנדה כב ע"א), וכן עיין במה שהקשה על האבני נזר באוצר הספרי (עמ' סב).
6. וכן מהאור"ז (הל' בעל קרי סי' קיח) נראה שהסוגיה בפסחים שמצריכה שיעור חתימת פי האמה (ע"פ פירוש רש"י) כרבי נתן, סוברת שבעל קרי טמא טומאת מגע, דלמ"ד טומאת ראייה שיעורו במשהו, ע"ש, ואעפ"כ בעל קרי משתלח חוץ להר הבית. והתוס' בפסחים כתבו: "הכא משמע דבעל קרי נמי טמא מטעם ראייה, ואומר ר"י דפליגא אההיא דריש המפלת וכו'", נראה כוונתם שאף שהגמ' בנדה סוברת שהצורך בשיעור מינימלי הוא להחשיבו כנוגע, מ"מ הגמ' בפסחים סוברת שגם אם הטומאה היא מעצם הראייה יש צורך בשיעור מינימום. ומ"מ התוס' לא הוכיחו שרואה הווי מדין שילוחו מב' מחנות, אלא מההיקש לזב, ומשמע שדין שילוחו מב' מחנות קיים גם אם טומאתו מחמת נגיעה (אלא שיש לעיין, לשיטת התוס' שההיקש לזב הוא רק למ"ד רואה הווי, אם כן כיצד ילמד רב הונא דין שילוח בעל קרי מב' מחנות? ואפשר שלשיטתו אה"נ שאינו משתלח, או דיליף מהלימוד השני בפסחים סח ע"א שהבאנו לעיל, או מעצם הריבוי הלשוני 'זכל זב', גם ללא ההיקש לזב, וצ"ע).

וראיה לכך שאף למאן דאמר בעל קרי נוגע הוי, בעל קרי משתלח מהר הבית⁷ - מהתוספות (נדה כב ע"א ד"ה למימרא דנוגע) שכתבו:

וא"ת ומנלן דנוגע הוי, נגמר מדאחמיר ביה רחמנא לענין שילוח מחנות אלמא רואה הוי, וכה"ג בעי למימר פרק יוצא דופן (מב ע"א) גבי פולטת שכבת זרע דרואה הוי מדאזהיר רחמנא על בעלי קריין בסיני. וי"ל דילפינן דנוגע הוי מדאיתקש לנוגע, דנוגע מרביןן מאיש איש בפ' יוצא דופן (מג ע"ב), ועוד דבההוא קרא גופיה איתקש נמי לשרץ.

לגבי פולטת, הגמרא (נדה מב ע"א) לומדת שאיסורה הוא טומאת ראייה מהרחקתה מהר סיני. התוספות שואלים, אם כן מדין שילוח בעל קרי מב' מחנות גם כן נלמד שטומאתו טומאת ראייה, ודוחים: שבעל קרי מצאנו לימוד מיוחד שדינו כנוגע (מהיקש טומאת בעל קרי לנוגע בשכבת זרע). ומבואר שאף דהוי נוגע, מ"מ ילפינן מדרשת "וכל זב" שבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות.

ואין לומר, שלמ"ד שבעל קרי טמא טומאת מגע, איסור כניסה להר הבית אינו מדין הרחקת טומאה, אלא מדין קלות ראש [וזאת לאור מה שביארו התוס' (נדה מב ע"א ד"ה מסתברא דנוגע)], למ"ד שפולטת הויא טומאת מגע ובכל זאת הורחקה מהר סיני, משום "דסיני חידוש הוא", כלומר, ההרחקה מסיני נועדה לבוא למתן תורה בכבוד ראש ומשום כך הורחקו ממנה בני זוג שלא פרשו זה מזה⁸ והוא הדין להרחקת בעל קרי מהר הבית], דדוחק לומר שבעל קרי הוקש לזב, ואינו מטעמו⁹.

7. אלא דעיין בערוך השולחן העתיד (הל' ביאת מקדש סי' לו ה"י) שמחלק בדעת הרמב"ם בין רואה לנוגע, וסובר בדעת הרמב"ם שאין בעל קרי משתלח מהר הבית, כיון שסובר שבעל קרי נוגע, מזה שמצריך שיעור ע"ש.

ותמוה לי חוץ ממה שכתבנו בדעת הרמב"ם דהוי רואה, עוד הרי הגמ' (פסחים סז ע"ב) שאומרת "וכל זב לרבות בעל קרי" סוברת שצריך שיעור ע"ש, וכן עיין בהערה 2 מה שכתבנו בדעת הרמב"ם בענין בעל קרי בהר הבית.

ולשיטת הערוך השולחן העתיד אין נראה לומר שאף שבעל קרי לא משתלח כיון דהוי נוגע מ"מ פולטת משתלחת דהויא רואה, שכיון שלא דורשים את הפסוק בדברים כד יא "כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור וכו'" לענין שבעל קרי משתלח חוץ למחנה לוי, מימלא אין מקור גם לפולטת, וכן אם לא דרשינן "וכל זב לרבות בעל קרי" מימלא לא נראה דדרשינן לרבות פולטת, אלא לא דורשים לרבות לא בעל קרי ולא פולטת, ושניהם לא משתלחים מהר הבית.

8. שהרי זבים לא נאסרו בהר סיני כמבואר בנדה (מב ע"א) וכן במשנה בברכות (פ"ג מ"ו).

9. ועוד ראייה שאין שילוח בעל קרי משום קלות ראש, מדברי הרמב"ם שכתב (הל' ביאת המקדש פ"ג ה"ח): "הטמא המשולח מהר הבית אם נכנס עובר בלא תעשה, שנאמר ויצא מחוץ למחנה זה מחנה שכינה, ולא יבוא אל תוך המחנה זה מחנה לוי" וכעין זה בספר המצות מצות ל"ת עח.

הרמב"ם לומד מפסוק זה לשאר טמאים, והרי זה המקור שהבאנו לעיל מהגמ' בפסחים סח. לבעל קרי משתלח מהר הבית, ואם איסור בעל קרי משום מורא מקדש כמעמד הר סיני, אם כן אי אפשר

אמנם אפשר לומר שהרי לגבי הטעם שזב משתלח מהר הבית בניגוד לטמא מת אומרת הגמ' בפסחים סז. "מאי חומריה דזב מטמא מת – שכן טומאה יוצאה עליו מגופו"¹⁰ ואפשר שגם למ"ד שבעל קרי טמא טומאת מגע, קיימת חומרא מהותית זו של "טומאה היוצאת מגופו". ונראה שזו מדרגת ביניים, דמצד אחד לא ניתן ללמוד משילוח בעל קרי מב' מחנות על היותו טומאת ראייה,¹¹ אך מצד שני אין זו טומאת מגע רגילה וחלים עליה דינים מיוחדים, כגון טומאת חלת חו"ל, כמבואר בבכורות כז ע"א: "ואמר שמואל: אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא במי שהטומאה יוצאה עליו מגופו וכו'".¹² ונראה שהסוגיה שם היא אף אם בעל קרי הוא נוגע, ואף על פי כן לא ניתן היה ללמוד מסוגיה זו על כל דיני בעל קרי.

ואף שהווי טומאת מגע, כיוון שנגע בטומאה שיצאה ממנו חמיר טפי¹³. ונראה דהיינו דווקא אם בשעת היציאה נגע, אבל נגע בשכבת זרעו לאחר שטבל, אינו אלא כנוגע בעלמא ומותר בהר הבית.

ד. השלכת ההבדל בין רואה לנוגעת לעניין כניסת פולטת להר הבית

לפי מה שכתבנו, שלגבי שילוח בעל קרי מהר הבית אין הבדל בין אם נוגע או רואה, יש לברר האם זה נכון גם בפולטת. ניתן להביא ראיה לזה מדברי ה'מנחת חינוך' לגבי שילוח פולטת מהר הבית. במצוה קפ (אות ד) כתב המנ"ח בפשיטות ש"מכיוון דפסקינן דרואה הוי וסותרת בזיבה... א"כ הוי כבעל קרי ומשתלח אף ממחנה לוי".

אבל במצוה קפא (אות א) מסתפק ה'מנחת חינוך' בזה וכותב:

ולכאורה קשה, לפי מה שנתבאר לעיל דהפולטת ש"ז מחמת דהוי כרואה משתלחת מחוץ לב' מחנות, א"כ האבעי' בנדה דפולטת ש"ז רואה הוי או נוגעת דקאמר דנפקא מינה לסתור ולטמא בכל שהוא ולטמא בפנים ע"ש, אמאי לא הוי נפקא מינה נמי להא אם משתלחת מחוץ לב' מחנות? ונראה מזה דאינה משתלחת משני מחנות, דדוקא בעל קרי מרבה מקרא פסחים (סז) "זב" "וכל זב" לרבות בעל קרי, ואפשר דדוקא הוא בעצמו אבל שאר טומאות אינן בדבר זה...

ללמוד ממנו לשאר טמאים שלא השתלחו מהר סיני, אלא נראה שהרמב"ם מביין את האיסור מצד טומאת בעל קרי.

10. ואף שהגמ' מדברת על זב והיה מקום לדון שאולי בעל קרי שהתרבה מ"וכל זב" לא התרבה משום טומאה היוצאה מגופו, מ"מ מר"ח (פסחים סח.) ומרש"י (שם בד"ה לא יצא) וממירוש ריב"ן (שהובא בקובץ שיטות קמאי שם) מבואר שבעל קרי משתלח משום טומאה היוצאה מגופו כזב.

11. כמבואר לעיל הערה 6.

12. ומבואר שם שאף בעל קרי בכלל האיסור, וכ"כ הרמב"ם (בהל' תרומות ז, ח).

13. וכעין זה כתב באוצר הספרי (עמ' סג) וז"ל: "דמהני לצרף היציאה גופה בצירוף דין טומאה שלא מדין היציאה מגופו וכו' אבל זה חידוש וצריך עיון".

וצ"ע. וגם אשה הנבעלת, דטמאה מגזירת הכתוב כמו שנתבאר, צ"ע אם משתלחת משני מחנות דהיינו ממחנה לוי' ג"כ, וצ"ע.¹⁴

ה'מנחת חינוך' מסתפק שמא דווקא בעל קרי נאסר בכניסה להר הבית, שאף שטומאתו קלה יותר, מ"מ לעניין שילוח מחנות ריבתה התורה והשוותה אותו לזב, אבל פולטת התורה לא ריבתה התורה לעניין שילוח מחנות. ה'מנחת חינוך' מביא ראיה לכך מהעובדה שהגמרא לא הזכירה בחקירתה האם פולטת היא טומאת מגע או טומאת ראייה, דנפקא מינה לעניין שילוח מחנות, והסתפקה בשלוש נפקותות אחרות.

ויש לעיין בראייתו, הרי לעיל הוכחנו שגם אם בעל קרי טמא טומאת מגע הוא משתלח חוץ לשתי מחנות, וממילא לכאורה גם אם פולטת דינה כנוגע היה דינה כן.

אולם לפי האמור לעיל אפשר לומר שיש הבדל בין פולטת לבעל קרי – בעל קרי אף אם הוא נוגע הוא משתלח, משום דהטומאה יצאה מגופו ולכן החמירה התורה לשלחו, אבל פולטת רק אם היא רואה שייך לומר זאת, אבל אם היא נוגעת אינה נחשבת כטומאה היוצאת מגופה, ששכבת הזרע היא של הבעל והיא רק נחשבת נוגעת בה מבחוץ,¹⁵ וכמו דאייתא בנדה מב ע"א: "ואי לא שמייע ליה מתניתין, מסתברא – נוגעת היא". ופרש"י:

14. והוסיף המנ"ח "וגם אשה הנבעלת דטמאה מזגה"כ כמ"ש צ"ע אם משתלחת משני מחנות דהיינו ממחנה לוי' ג"כ וצ"ע". אבל לכאורה ודאי אינה כטומאה היוצאה מגופה, ובשלמא פולטת כיון שאמרנו רואה היא אפשר לדון מצד שפולטת נחשבת כטומאה היוצאה מגופה, אבל משמשת במה היא נחשב כטומאה היוצאה מגופה, ולא גרע מבעל נידה שהבאנו בהמשך, ועיין עוד בהמשך במה שהבאנו מהברכ"י והמהר"ם שיק, וכן עיין במרחשת חלק א סימן לו אות יב שסובר שמשמשת אינה סותרת, א"כ אינה כבעל קרי שסותר לפי מה שפסק הרמב"ם שרואה הוא (אבל למ"ד נוגע הוא לא סותר לולי הטעם שא"א בלי צחצוחי זיבה עיין נידה כב,א), א"כ מדוע נאמר שמשמשת היא כבעל קרי לענין שילוח מחנות.

ואם נאמר שלא משתלחת אז לפי מה שרצינו לומר בהמשך שפולטת זה המשך למשמשת קשה לומר שפולטת חמורה ממנה (ואף שמצד שטומאתה יצאה החוצה שייך בזה חומרה שבמשמשת צריך גזרת הכתוב עיין בנדה מא ע"ב, ולא בפולטת, מ"מ מצד ליחשב טומאה היוצאה מגופה לכאורה לא שייך שתהיה חמורה, ויש לעיין בזה) ולכאורה זו ראיה שאף פולטת לא משתלחת, ויש לעיין בזה. ולפי זה לדעת ר"ת לעיל שסובר שפולטת היא נוגעת ודאי שאינה משתלחת, ועיין במעלין בקודש כו (עמ' 176) שהביא עוד ראשונים הסוברים שלא משתלחת, אבל לענ"ד חוץ מר"ת אין ראיה מראשונים אלו, שמה שהביא מהרמב"ם, עיין הערה 2, ומה שהביא מרש"י והרמב"ן שבאישה מהלכת אין בזה חשש, זה רק לענין שלא צריך לחשוש שתפלוט עד ג' ימים, אבל מ"מ היא צריכה טבילה מדין פולטת, ומה שהביא מהראב"ד, הראב"ד רק דן לענין שפולטת לא סותרת את הזיבה, ולא על עצם טומאת פולטת שהיא ודאי טמאה, ומימלא אפשר שאסורה בהר הבית. אלא שמה שהביא מהתוס' בנדה מב. שכתבו: דהא זבין ומצורעים דחמירי – אף ע"ג דאכתי לא נאמרה פרשת טומאה ושילוח טמאים מ"מ ראוי להחמיר בהן יותר מבפולטת.

ואי לא שמיע ליה – אמאי מספקא ליה, מסברא נוגעת הויא, דהא לא מגופה חזיא אלא מה שקבלה היא פולטת.

לכן סובר ה'מנחת חינוך' שאם נוגעת הוי, ודאי אינה משתלחת, ומשום כך שואל מדוע לא אומרת הגמ' דנפק"מ לענין שילוח מחנות, ועונה: שאף שרואה הויא מ"מ לענין שילוח מחנות אפשר שלא משתלחת, נראה מדבריו שהטעם שהרי בעיקרון בעל קרי ופולטת קלים מזב, אלא שריבנו בעל קרי, א"כ דוקא מה שריבנו ולא פולטת דמנין לנו לרבות.¹⁶

וגם ה'מקדש דוד' (טהרות סי' מח סוף אות ג) כתב:

הנה לפי מה דאמרינן (נדה מב ע"א) דפולטת ש"ז רואה היא, יש לחקור אי משתלחת חוץ לב' מחנות כמו בעל קרי דמשתלח חוץ לב' מחנות דהוי טומאה יוצא מגופיה.¹⁷

ה. היחס בין ראייה לטומאה היוצאת מהגוף

אלא שעיקר הדבר שכיון שפולטת רואה הויא הוי טומאה היוצאת מגופה, אינו ברור, שהרי ראינו שבעל קרי אף אם הוי נוגע נחשב לטמא טומאה היוצאת מגופו, א"כ מבואר שטומאה היוצאת מגופו אין פירושה שעצם יציאת קרי מהגוף יוצרת את הטומאה,¹⁸ אלא עיקר הגורם הוא שמגופו נולדה הטומאה, וכמו צרעת שנחשבת לטומאה היוצאת מן הגוף בגלל שינוי מראה הגוף אף שלא יצא ממנו דבר.¹⁹ וא"כ לכאורה פולטת לא צריכה להיכלל בכלל טומאה היוצאת מן הגוף, שהרי לא מגופה נולדה הטומאה אלא מזרעו של בועלה!

היה מקום לדייק דחמירי גם לענין שילוח זבין ממחנה לויא, אלא שהיה מקום לדחות שעיקר החומרה מצד פרשת טמאים, ורק באו לומר דאכתי לא נאמרה פרשת שילוח זבין ומצורעים ומימלא לא ידעינן על טומאת זבין ומצורעים, (או מצד המצורעים דחמירי שמשתלחים ממחנה ישראל).

16. ועיין עוד בהמשך במה שכתבנו בדעת הרדב"ז.

17. יש לעיין האם הספק שלו האם פולטת היא טומאה היוצאה מגופה או לא, או שברור לו דהויא טומאה היוצאה מגופה, אלא שהספק האם משום כך משתלחת, והמקדש דוד (קדשים סימן לח אות ג ד"ה וזה) כתב: "דאיסור כניסה להר הבית תלוי בטומאה היוצא מגופו" ע"ש, משמע שהספק שלו אם פולטת הויא טומאה יוצאה מגופה.

18. וכן עצם זה שייצאה טומאה מגופו ודאי לא נחשב לטומאה היוצאת מגופו, כמו אדם שבלע טבעת ויצאה ממנו שאינו נחשב לטומאה היוצאת מגופו.

19. והרדב"ז (הלכות תרומות ז, ט) כתב: "טעמא משום דמחמת חולי הגוף קא אתיא דומיא דזב, ולא הוציאו מכל הטמאים אלא אותם שבאה להם הטומאה ממקום אחר, ע"י מגע או משא או אהל". ונראה ודאי שאין כוונתו דוקא מגע ומשא ואהל, אלא כעין זה, שהרי השורף פרה ופרים והאוכל מנבלת העוף הטהור נראה ודאי דהויא כטומאת מגע, ולא כטומאה היוצאה מגופו כיון שבאה להם הטומאה ממקום אחר. וכן עיין בר"ש (אהלות פ"א סוף מ"ב), שנראה שמפרש טומאה היוצאה מגופו היינו שהוא המקור לטומאה ע"ש.

ואין נראה שכוונת התורה בזה דהויא רואה שנחשב כאילו יצאה מגופה, שהרי בת ישראל שפלטה שכבת זרע של נכרי טהורה כמבואר במשנה (מקואות ח, ד), אלמא נחשב שפלטה שכבת זרע של הבעל ולא שלה, ועיין בזה בהמשך. ועוד, הרי בגמ' בנדה (מב ע"א) נאמר: "ואי לא שמייע ליה מתניתין, מסתברא נוגעת הויא", ופרש"י: "ואי לא שמייע ליה – אמאי מספקא ליה מסברא נוגעת הויא, דהא לא מגופה חזיא אלא מה שקבלה היא פולטת". מוכח מהגמ', שאלמלא הלימוד מ"יהיה", שמטמאה בפנים כבחוך, פולטת הייתה נחשבת כנוגעת מסברה, כיון ששכבת הזרע לא ממנה אלא מבעלה. ודוחק לומר זהו גופא הלימוד מ"יהיה", שזרע שנקלט בגוף האישה הוי כגופה, שרק למדנו דהויא רואה, ומניין להרחיב את הלימוד שנחשב גם כגופה.

והרמב"ן שם כתב:

הא דבעא מיניה רב שמואל בר ביזנא מאביי פולטת ש"ז אי רואה הויא או נוגעת, ואסיקנא דלרבנן רואה הויא לכל מילי, ואפילו לר"ש נמי לסתור ולטמא במשהו רואה הויא, משמע לי דפשטין ודאי דלא כרב הונא דאמר בפ' המפלת (כב ע"א) דאפילו בעל קרי לא סתר אלא משום דאי אפשר לו בלא צחצוחי זיבה דמדבעי חתימת פי האמה אלמא נוגע הוי, וכ"ש בפולטת דלאו מגופה חזיא ואינה מטמאה אלא בחוך דאית לן למימר נוגעת הויא ולא סתרה דהא אין בפליטה דאשה צחצוחי דם כלל.

הרמב"ן כותב שלפי רב הונא, שבעל קרי נוגע הוי, כ"ש פולטת דלאו מגופה חזיא. משמע שאף אם היא רואה מ"מ נחשבת לאו מגופה חזיא, שאם הכוונה רואה שזו גזירת הכתוב שנחשב כאילו מגופה חזיא, א"כ מה הכ"ש שלו לומר שנוגעת הויא משום דלאו מגופה חזיא, הרי התורה החשיבה אותה כמגופה חזיא.²⁰ ואף שיש חולקים עליו כמו שהבאנו לעיל, מ"מ לא חלקו על זה דלאו מגופה חזיא, אלא סוברים שזו גזרת הכתוב מ"יהיה" שנחשבת רואה, אף שבעל קרי נחשב נוגע.

ו. בעל קרי ופולטת – אב או ראשון?

מבואר בתורה (ויקרא טו, טז) שבעל קרי אינו כזב לעניין משך טומאתו, אך לא מבואר בפירוש מהי חומרת טומאתו, כאב הטומאה או כראשון לטומאה.

20. אלא שיש לעיין בלשונו שכתב "ואינה מטמאה אלא בחוך וכו'" הרי על זה אנחנו דנים אם מטמאה בחוך, והיה צ"ל אינה מטמאה אלא בחוך, ואולי זו הכוונה ואינה היינו לכן אינה מטמאה אלא בחוך, ומשום דאית לן למימר נוגעת הויא.

במשנה במסכת זבים (ה, יא) נאמר: **"בעל קרי כמגע שרץ"**. ופירשה הגמ' (יומא ו ע"ב): **"מאי לאו – לטבילה? – לא, לטומאתן"**. ופרש"י: לטומאתן – בעל קרי כמגע שרץ לטומאת ערב וראשון לטומאה.²¹

וכן כתב הרמב"ם (שאר אבות הטומאות ה, א): **"ואחד הנוגע בה ואחד הרואה אותה בבשרו שניהן ראשון לטומאה דין תורה"**.

וכן הרע"ב בפירושו למשנה בכלים (א, א) כתב:

ומדלא קחשיב תנא דידן בעל קרי בהדי אבות הטומאות, שמע מינה דאינו אלא ראשון לטומאה, והכי תנן בסוף מסכת זבים, בעל קרי כמגע שרץ, דלא הוי אלא ראשון.

ויש לברר מדוע (למ"ד רואה הוי) בעל קרי שונה מזב, הרי לכאורה שניהם טמאים בגלל אב טומאה היוצא מגופם?

ואפשר שהטעם הוא שכיון שאינו טמא אלא טומאת ערב, הוי ראשון, ולכן אף שרואה – הוי טומאתו קלה, ואינו אלא ראשון.

אבל אפשר לומר טעם אחר, ש"רואה הוי" אין פירושו שנחשב שהוא המקור לטומאה והוי כזב שזב ממנו הזיבה, אלא שעצם הראייה מטמאת אותו גם בלא יחס ישיר של שכבת הזרע לגופו²² (כשם שהשורף את השעירים הנשרפים החילה עליו התורה טומאה גם שאינה טומאת מגע). וזאת בניגוד לזב שגופו נטמא בשל היותו מקור הזיבה.

נראה שלשני טעמים אלו יש מקור בדברי הראשונים.

הרמב"ם (שאר אבות הטומאה ה, א) כותב:

21. וכן בזבים (פ"ה מי"א), פירשו הרמב"ם והרע"ב לענין ראשון לטומאה ע"ש, ויש לעיין שבפסחים (סז): נראה מהגמ' שפירשה לענין טומאת ערב ע"ש ברש"י ד"ה לטומאתן, ומדוע לא פירשה לענין דהוי ראשון, ומימלא לא יקשה לה מה שהקשתה "האי טומאת ערב כתיב ביה, והאי טומאת ערב כתיב ביה", ואולי פשוט לגמ' שכיון דהוי טומאת ערב מימלא הוי ראשון, וכן עיין ברמב"ם בפירושו למסכת כלים (א, א) שכתב: "וכללו של דין זה, שכל המתטמא מחמת המת טומאת ערב הרי הוא נקרא ראשון וכו'" אפשר שתולה את משך הטומאה בדרגת טומאתו אם הוא אב הוא ראשון, אלא דעיין בריטב"א בנדה כב. שכתב: "דהמשכת ימי טומאה גזירת הכתוב" וכו' ע"ש, ואפשר שחולק בזה על הרמב"ם, ויש לעיין בזה. ועיין עוד בזה בערוך השולחן העתיד (הלכות שאר אבות הטומאות סימן קלב).

22. אלא שמ"מ נראה שאין זה כמגע בעלמא, שהרי הגמ' בנידה מב. דימתה את דין איסור בעלי קריין בסיני לרואה ע"ש, אלמא יש בזה חומרא מיוחדת בזה שרואה, אבל מ"מ אינה נטמאת מצד עצם הראייה, אלא שהראייה מטמא אותה.

שכבת זרע מאבות הטומאה, מטמאה אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר, ואינה מטמאה במשא ואין המתטמא בה מטמא בגדים בשעת מגעו. ואחד הנוגע בה ואחד הרואה אותה בבשרו שניהן ראשון לטומאה דין תורה וכו'.

הרמב"ם סמך דין נגיעה וראיית קרי להגדרת הקרי כאב הטומאה, ומשמע שהגדרת בעל קרי כראשון לטומאה נובעת מכך ששכבת הזרע היא זו שמטמא אותם,²³ וזאת בניגוד לזב, שאין שכבת הזוב מטמאת אותו אלא עצם הזיבה (ואדרבה, הזב חמור מהזיבה כמבואר במסכת כלים א,ג).

ובהלכה יב כתב הרמב"ם:

שכבת זרע עצמה שנפלטה בתוך השלש עונות מטמאה אחרים שנגעו בה כדרך שטימאה²⁴ האשה שפלטה אותה וכו'.

כלומר, פולטת שכבת זרע, אף שהיא כרואה, מקור טומאתה הוא הזרע הנפלט.²⁵

23. ולגבי פולטת הרמב"ם בה"א כתב שהפולטת כרואה קרי, א"כ כמו שבעל קרי שכבת הזרע מטמאת אותו נראה שה"ה לפולטת.

24. מהגירסא כאן נראה שהכוונה ששכבת הזרע טמאה אותה, אבל בפרנקל הגירסא שטמאה, א"כ אפשר שהפירוש שהאישה טמאה, מ"מ נראה שהכוונה אחת ששכבת הזרע היא המטמאה, שהרי דימה זאת לשכבת זרע שמטמאה אחרים כמו שכתבנו.

25. ואולי זה תלוי במחלוקת שהובאה בברכ"י (או"ח סי' תנז), שלסוברים שקרי של קטן פחות מט' שנים מטמא אותו, אף שמצד עצם שכבת הזרע אינה טמאה לטמא אחרים (ומהרמב"ם בריש הקדמתו למסכת טהרות ד"ה וטומאת שכבת זרע נראה שהטעם הוא שאין ביאתו ביאה ע"ש, נראה משום שרק שכבת זרע של מי שביאתו ביאה מטמא), א"כ מטמא אותו לא משום ששכבת הזרע מטמאת אותו שהרי אינה טמאה, אלא משום שיצא ממנו הקרי כמו בזב שזב ממנו (אלא שבזב הזיבה עצמה טמאה, מ"מ לכאורה עיקר הטומאה לא מצד שהיא טמאה ומטמא אותו, אלא מצד זה שזב ממנו זיבה), אבל לסוברים שאינו טמא א"כ שכבת הזרע היא זאת שמטמא אותו, לכן בעינינו ט' שנים ששכבת זרעו מטמא.

ואף שלא מוכרח לומר שזבה נחלקו מ"מ מתוך דברי הברכ"י כך משמע שזו המחלוקת שכתב: ודחק הרב חק יוסף דהא דקאמר הרמב"ם אין ש"ז של קטן מטמאה, משמע לטמא אחרים וכו', איברא דמשפט לשון מטמאה פועל יוצא, ור"ל מטמאה בכל הרואה והנוגע. וסמוך לזה (הל' ד) כתב הרמב"ם וכל ש"ז שאין גופו של אדם מרגיש בה אינה מטמאה, ופשוט שאינה מטמאה אפילו לרואה. אלא שמ"מ לסוברים שפחות מבן ט' נטמא מקריו ואעפ"כ פולטת לא נטמאת עיין בהל' שאר אבות הטומאה פ"ה הי"ט, ומאי שנא, לכאורה ראייה שפולטת טמאה לא בגלל שהיא בעל קרי, אלא ששכבת הזרע מטמאת אותה, לכן בעינינו בן ט' ששכבת זרעו טמאה, ואף שאפשר שהטעם הוא שפחות מבן ט' אין ביאתו ביאה, וכצד שכתבנו בהמשך שפולטת טמאה רק אם היא פלטה מתוך ביאה, ולכן בעינינו בן ט', ולא משום ששכבת הזרע היא המטמא, מ"מ היא גופה כיון דבעינן שתפלוט מתוך ביאה, א"כ זה סייעתא שהפולטת טמאה משום שפלטתה את שכבת זרעו של הבועל, ולא הוי כמגופה, וכעין זה כתבנו בהמשך, ויש לעיין בזה.

אבל התוס' (נדה כב ע"א ד"ה אלא מעתה) כתבו:

אלא מעתה לא יסתור בזיבה – תימה תקשה ליה אמתני' דמסכת כלים (פ"א מ"א) דתנן אבות הטומאה השרץ והשכבת זרע ולא חשיב בעל קרי, ותנן נמי בשלהי מסכת זבין בעל קרי כמגע שרץ אלמא נוגע הוא מדלא הוא אלא ראשון, ושמא אפי' רואה נמי לא הואי אב הטומאה משום דרשא.

נראה מדבריהם שאלמלא דרשה מפורשת, בעל קרי היה נחשב לאב הטומאה כזב. וזאת משום שעצם הראייה היא המטמאת, ולא הזיקה אל שכבת הזרע.

והר"ש (כלים א, א ד"ה והשכבת זרע) כתב:

ומדלא חשיב כאן בעל קרי בהדי אבות הטומאות, היה נראה דאינו אלא ראשון בעלמא. וכן משמע מדתנן בסוף מס' זבים בעל קרי כמגע שרץ. ומיהו על כרחין לאו לכל דבר קאמר וכו' וכי פריך בריש המפלת (דף כב א) למימרא דנוגע הוא אלא מעתה אל יסתור בזיבה. תיקשי ליה מתני' דהכא דמדלא חשיב ליה אלמא נוגע הוא.

מדברי הר"ש נראה שאב הטומאה היינו דבר שלא נטמא מדבר אחר אלא מצד עצמו, וראשון היינו דבר שנטמא מאב, ולכן רק אם בעל קרי הוא נוגע הוא ראשון לטומאה, אבל אילו הוא רואה היה אב כזב.²⁶

ז. טומאת פולטת טומאה בפני עצמה או כטומאת הבעול

בהגדרת הפולטת כרואה נראה שקיימת מחלוקת בין הרמב"ם לשאר הראשונים.

בהגדרת טומאת המשמשת כתב הרמב"ם (שאר אבות הטומאה ה, ט):

אחד האיש ואחד האשה ששמשו מטתן שניהן טמאים, ושניהן ראשון לטומאה דין תורה, ואין האשה טמאה משום נוגעת בשכבת זרע שנגיעת בית הסתרים אינה נגיעה, אלא המשמשת הרי היא כרואה קרי וכו'.

וכתב הברכי-יוסף (או"ח תנז אות ה ד"ה ואשר הביא):

דאף דכתב הרמב"ם לעיל שהיא כרואה, מ"מ לאו רואה היא ולא נוגעת, אלא גזרת מלך היא, כמ"ש הסמ"ג עשין רמז.

26. וכן נראה מלשון רש"י (בנידה כב), שכתב: "למימרא דנוגע הוא – מדיהיב שיעורא מכלל דטומאת קרי לאו משום ראייה היא אלא משום דבשר האבר נוגע בשכבת זרע היוצא ממנו ומשום הכי בעי שיעורא כטומאת כל מגעות דבעי שיעורא כגון שרץ ונבלה ומת דאי ראייה חשיבא ליה בטומאת ראייה לא בעיא שיעורא דהא נדה רואה היא ולא בעיא שיעורא". נראה דלמ"ד רואה הוא היינו כזב.

הברכי-יוסף מבאר שדברי הרמב"ם שמשמשת הרי היא כרואה, אינם נתינת טעם לטומאתה, אלא רק השוואה לחומרת דין טומאתה, וטעם טומאתה הוא גזירת הכתוב (משום שגם ראיית בית הסתרים ודאי אינה ראייה).

אולם לגבי פולטת כתב הרמב"ם (שם הלכה יא):

האשה שפלטה שכבת זרע אם פלטה אותה בתוך שלש עונות הרי היא טמאה כרואה קרי, לפיכך סותרת יום אחד אם היתה זבה כאיש שראה קרי, ומטמאה בכל שהוא אף על פי שלא יצאת לחוץ אלא נעקרה והגיעה לבין השיניים נטמאה, שהרי שכבת זרע כדמה, מה דמה מטמא בפנים אף שכבת זרע שתפלוט תטמא אותה בפנים.

גם לגבי פולטת, הרמב"ם כותב שמעמדה כרואה קרי, וא"א לומר שנקט רק לעניין הדין שדינה כרואה קרי, שהרי אמר זאת בשביל ללמד שסותרת יום אחד, ואם רק בא לומר שיש לה את אותו דין, א"כ אין זו סיבה לסתור. אולם מדנקט לשון דומה למשמשת, נראה לכאורה ששניהם כוונה אחת, שהתורה החשיבה את תשמיש המשמשת כרואה קרי, וכן את הפולטת כרואה קרי.

ואפשר שכוונת הרמב"ם לומר "המשמשת הרי היא כרואה קרי", כלומר כאיש שרואה קרי (וכפי שוודאי צריך לקרוא בהלכה יא לגבי פולטת; וכן עיין בדבריו בהל' איסורי ביאה פרק ו הל' טז). כלומר, כפי שהקרי מטמא את האיש כך הוא מטמא את המשמשת וכן את הפולטת, ומשום כך הפולטת סותרת כמו בעל קרי. וא"כ לכאורה אין זו גזירת מלך, שכן טעם אחד לשניהם, ודלא כדברי הברכי-יוסף²⁷ ויש לעיין בזה.²⁸

27. הברכי"א בא לבאר מדוע הוצרך פסוק לקטן שאינו מטמא כשימש, והרי קרי של קטן הוא טהור, ותירץ שמשמשת זו גזרת הכתוב ע"ש. ואולי אפשר שמהפסוק אנו למדים ששכבת הזרע היא המטמא אותה, ולכן בעיני גדול, ויש לעיין בזה.

28. וראיתי במהר"ם שיק מצוה קפג שכתב: "ונראה דלשון הרמב"ם בפ"ה מאבות הטומאה (ה"ט) כתב דמשמשת כרואה אבל רואה לא אבל פולטת מסיק הש"ס דרואה הוי וכו' לא מבעיא אליבא דר"ש וכו' דאם פולטת לחוץ מסיק הש"ס דסותר אבל הביאה בפנים פשיטא לר"ש א"א לחשב כרואה ולא לסתור אלא גזרת הכתוב שתהיה טמאה וכו' אלא אפילו לרבנן הוא פשוט ומבואר דוקא פליטתה אפשר שתסתור וכו' דוקא טומאה הבא לה מגופה אפשר לומר דסותרת ולא קרינן וספרה לה ופליטה חשיב כמגופה אבל טומאה הבא לה ע"י שימוש מכח בעלה פשוט דחשיב כטומאה הבא לה מעצמה ואינו סותר, ואין זה ספק כלל דהא דכתב הרמב"ם דהוי כרואה הוא רק לענין שהיא טמאה וחשיב מכח גזרת הכתוב דלא כמגע בית הסתרים אבל לא לענין סתירה ולא קשה מידי וכן כתב בספר ברכי יוסף וכו'".

נראה שמפרש שמשמשת טומאתה מגזרת הכתוב, ורק נחשבת כרואה לענין הדין, ואין הטומאה מגופה אלא מכוח בועלה, אבל פולטת היא ממש רואה ונחשבת כטומאה הבאה לה מגופה. וזאת למרות שלשון הרמב"ם זהה בשני הדינים.

אך אם כן יש לשאול, מדוע שינה הרמב"ם מלשון הגמ' (נדה מב ע"א) שכתבה "רוּאָה הוּיָא", וכתב "כְּרוּאָה קְרִי"²⁹? ועוד, הרי הגמרא (שם) הביאה שלוש נפקותות התלויות בדין זה: "לסתור, ולטמא במשהו, ולטמא בפנים כבחויץ וכו'", ולגבי טומאה בפנים כבחויץ הרי לא שייך להשוות לאיש הרואה ולכן הרמב"ם נצמד בזה ללשון הגמרא ומנמק זאת – "שהרי שכבת זרע כדמה"³⁰?

להבנת הדברים יש להקדים שאלה נוספת. הגמ' בנדה כב ע"א אומרת: "תניא: 'זאת תורת הזב וגו'" – מה זיבה סותרת, אף שכבת זרע סותרת". א"כ יש לנו מקור לבעל קרי שסותר, אבל מנין שפולטת סותרת?

על מנת לענות על שאלות אלו נציג שני אפשרויות הבנה בדין פולטת:

א. טומאת פולטת זו טומאה בפני עצמה, שהתורה חידשה שאם אישה פלטה שכבת זרע³¹ היא טמאה. ולפי זה לכאורה נחשבת הטומאה ל"טומאה היוצאת מגופה" של האישה.

ב. טומאת פולטת היא טומאת האיש הרואה קרי, זאת אומרת ששכבת הזרע מטמאת את האיש שראה קרי, ואותה שכבת זרע של הבועל כאשר נפלטה מן האישה מטמאת אותה. ולפי זה לכאורה אין זו טומאה היוצאת מגופה של האישה, אלא שכבת הזרע של הבועל היא זו שמטמאת ביציאתה מגוף האישה.

ונראה שיש בזה מחלוקת בין הראשונים:

לפי מה שכתבנו לעיל, הרמב"ם מפרש כצד השני. ומשום כך פולטת סותרת, משום שכמו ששכבת הזרע סותרת לגבי האיש כך גם לגבי האישה, שהרי ההיקש הוא בין זרע לזיבה ("מה זיבה סותרת אף שכבת זרע סותרת"), ולא בין בעל קרי לזב.³² אבל לעניין מטמאה בפנים כבחויץ א"א ללמוד מזה, כמו שכתבנו לעיל משום שהאיש לא מטמא עד שתצא ממנו, אלא יש מקור אחר ששם (בנדה מא ע"ב) אמרין:

29. וגם אם הקריאה הנכונה היא "כְּרוּאָה" (בקמץ), נראה דהיינו שהיא נחשבת כמו רוּאָה קרי, והיינו כמו איש שרואה קרי כך היא נחשבת כראתה קרי, מדכתב "רואה" ולא "כְּרוּאָה".

30. ולגבי מטמאה בכל שהוא יש לעיין אם גם למד זאת מדמה.

31. אלא דבעינן שכבת זרע טמאה, שהרי בעינן דוקא שכבת זרע של ישראל ולא של נכרי, א"כ נראה דבעינן דוקא פליטה של שכבת זרע טמאה, כמו שכתבנו בהמשך בדעת התוס' והר"ש שפליטה לבד לא מטמא אלא פליטה של טומאה.

32. וכן הרמב"ן (נדה מ ע"א; הובא לעיל) כתב: "משמע לי דפשטין ודאי דלא כרב הונא דאמר בפ' המפלת (כב ע"א) דאפילו בעל קרי לא סתר אלא משום דאי אפשר לו בלא צחצוחי זיבה דמדבעי חתימת פי האמה אלמא נוגע הוי, וכ"ש בפולטת דלאו מגופה חזיא וכו'". אפשר שהכ"ש הוא משום שפולטת אינה טומאה בפני עצמה שהתורה טמאה אותה, אלא זה טומאת הבועל (אלא שלא מוכרח שמפרש כרמב"ם בכל הדברים).

תנו רבנן: "בבשרה" – מלמד שמטמאה בפנים כבחוך, ואין לי אלא נדה, זבה מנין? ת"ל "זובה בבשרה". פולטת ש"ז מנין? ת"ל יהיה.

וזה מה שכתב הרמב"ם "כדמה", שפסוק זה מיירי בדמה, וילפינן שלענין זה פולטת כנדה.

ומה שהגמ' אומרת שאם היא רואה אז מטמאה בפנים כבחוך, אפשר שאין הכוונה מצד עצם זה שהיא רואה, אלא שאם היתה נוגעת אז ודאי שאינה מטמאה בפנים כבחוך, אלא קודם ילפינן שהיא רואה ממקור אחר ואח"כ ילפינן מ"יהיה" שמשום כך גם מטמאה בפנים כבחוך כדמה.

א"כ אפשר שכוונת הרמב"ם בין במשמשת בין בפולטת כרואה קרי היינו כוונה אחת, שכמו ששכבת הזרע מטמאת את האיש כך גם המשמשת נטמאת משכבת הזרע, והיא נחשבת כרואה קרי, וכן הפולטת שכבת הזרע מטמאת אותה כאיש הרואה קרי, ושלושתם אותו יסוד של טומאה.³³

אבל רש"י (נדה מב ע"א) כתב:

ואליבא דרבנן לא קמיבעיא ליה – דכיון דלרבנן מטמא בפנים כבחוך אלמא רואה הוא וכ"ש דמטמאה במשהו ולענין סתירה נמי סתרה דהא בתורת זיבה מרבי ליה מיהיה זובו (לכאורה צ"ל זובה).

לדעת רש"י כיון דהוא רואה מטמא בפנים כבחוך וכ"ש שמטמא במשהו, אפשר שכיון שאף אם נוגעת ואינה מטמאה בפנים אפשר שמטמאה בכ"ש, אז כיון שהיא רואה ומטמאה בפנים כ"ש שתטמא במשהו, ולגבי סותרת כתב רש"י משום שהלימוד שהיא רואה זה מ"יהיה³⁴ ושם הוקשה לזיבה, וכמו שזיבה סותרת כך הפולטת סותרת, ולא למד כרמב"ם משום דהוא כאיש הרואה קרי.³⁵

33. אלא שלענין סתירה שאני לפי מה שהבאנו בהערה 14 מהמרחשת שמשמשת לא סותרת ואינה כפולטת, ואפשר משום שאף שנחשבת כרואה קרי, מ"מ לא יצא ממנה שכבת הזרע, לכן לא שייך שיסתור את הזיבה, אבל פולטת שהיא כרואה קרי א"כ הפליטה נחשבת כקרי ולכן סותרת.

34. ולרש"י אפשר שכל המקור לפולטת שטמאה משום רואה זה מ"יהיה", שכיון שמטמאה מבפנים היא רואה, אלא שלא ידענו עד כמה זמן תהיה טמאה וילפינן מסיני שלשה ימים.

35. והיה נ"ל שאינו יכול ללמוד פולטת מבעל קרי לא מבעיא למה שאמרנו שבעל קרי זו טומאה היוצאה מגופו מה שאין כן פולטת, אלא גם בלי זה, אפשר שדוקא באיש שקרי וזיבה דמו הדדי, סתרי, מה שאין כן בפולטת שכבת זרע ודם לא דמו, לכן צריך ללמוד מ"יהיה זובה", אבל המהרש"א לענין הכ"ש שכתב רש"י שמטמאה במשהו נראה שמפרש כעין שכתבנו, אלא שהוסיף "ומהאי טעמא סתירה נמי הוה כ"ש, אלא לרוחא דמלתא קאמר ולענין כו" (ועיין בחתם סופר).

לכאורה מפרש כ"ש מהבועל, אם הבועל מטמא מבחוץ והאישה בפנים אז כ"ש שאם הוא סותר היא סותרת, שאם לא אז מה הכ"ש, מזה שמטמאה מבפנים לסותרת (אלא יכל לומר שהאישה שווה לבועל, וכמו שהוא סותר גם היא סותרת, אבל אין זה כ"ש), משמע שמשווה את הבועל לאישה,

כניסת פולטת שכבת זרע להר הבית

וא"כ נראה שלרש"י כל הלימודים הם מ"יהיה", וכיון שהיא רואה אז יש בה את שלושת הדברים האלו שסותרת ומטמאה מבפנים כבחויץ ובמשהו. וא"כ אפשר שלרש"י הגדרת פולטת היא טומאה בפני עצמה (כצד הראשון לעיל), שכיון שיצאה ממנה שכבת זרע³⁶ התורה טימאה אותה,³⁷ וזו הכוונה שהיא "רואה" – שהיא טמאה מצד עצם הראייה.

וכן נראה בתוספות רא"ש (נדה כב ע"א) שכתב:

ומיהו קשה פולטת ש"ז אמרינן לקמן פ' יוצא דופן לרבנן דרבי שמעון דמטמאה בפנים כבחויץ משום דרואה הוא ואפילו רבי שמעון לא פליג אלא בפולטת אבל בבעל קרי לא אשכחן דפליג וי"ל דאפילו לרבנן דוקא פולטת דמרבי לה מקרא כדאיתא לקמן בבשרה מלמד שמטמאה בפנים כבחויץ אין לי אלא נידה זבה מנין ת"ל זובה ופולטת ש"ז מנין ת"ל יהיה אבל בעל קרי אפילו לרבנן נוגע הוא כיון שאינו מטמא אלא בחויץ וכו'.

וכ"כ בפסקיו (נדה פרק ד סי' א):

ולא נהירא, דהא מקרא נפקא לן לקמן בפרק יוצא דופן (דף מב ע"ב) דרואה הוא. וכו' אבל לסתור ולטמא במשהו רואה הוא אלמא דעדיפא מבוועלה לענין סתירה.

משמע שפולטת חמורה מהבוועל (ולעיל הבאנו עוד שסוברים כך), ומשום דכתיב "יהיה", משמע שזה המקור של פולטת, ואינה כאיש הרואה קרי שהוא נוגע, אלא גזרת הכתוב על הפולטת דהויא רואה.

ח. מסקנות לעניין כניסת פולטת להר הבית

לאור הנ"ל יש לברר האם פולטת אסורה להיכנס להר הבית.

ואפשר אף יש חילוק ביניהם לענין הטומאה היוצאה מגופו כמו שכתבנו, מ"מ לענין סתירה אין זה תלוי בטומאה היוצאה מגופו, אלא בעצם זה שיצא ממנו שכבת זרע, לכן הוי כ"ש שהיא חמורה שמטמאה מבפנים, ויש לעיין בזה.

36. והיינו שאף שהרי בלאו הכי היא צריכה להיות טמאה מצד שכבת הזרע של הבועל, שבמה תופקע מהיות שכבת זרעו, אבל מצד זה אינה מטמאה אלא מבחוץ מדין מגע, וכאן התורה חידשה דהויא רואה, ונטמאת מצד עצם זה שפולטת שכבת זרע.

37. ולפי זה אפשר דלא בעינן דוקא שכיבת הבועל כמו שרצינו לומר בדעת הרמב"ם, אלא דבעינן דוקא זרע של ישראל, ולפי זה לגבי השוכב עם קטנה פחות מג' שנים שדייקנו ברמב"ם בהמשך שאינה מטמאה מדין פולטת, מ"מ ברש"י והרא"ש אפשר שאף שלא מטמאה מדין משמשת מ"מ טמאה אם תפלוט מדין רואה, שאין הפליטה תלויה בתשמיש ובראויה לביאה, אלא שלמקדש דוד שהבאנו בהערה 45 לצד אחד בדבריו אז הוי כמונח בקופסא ולא הוי רואה ע"ש מה שכתבנו בזה, ויש לעיין בזה.

לפי מה שהסברנו בדעת הרמב"ם, נראה שהפולטת אינה נחשבת לטומאה היוצאת מגופה של האישה, ולכאורה הדין נותן שאינה משולחת מהר הבית.³⁸

אמנם לפי התוספות שהוצרכו לדרשה וכן לפי שיטת הר"ש נראה ש"רואה" ואב הטומאה תלויים זה בזה, ששניהם הגדרתם היא – מקור הטומאה, היינו שהטומאה באה מעצם הראייה, וא"כ לכאורה היא טומאה היוצאת מגופה.

אמנם עדיין ניתן לומר, שאע"פ שעצם הראייה היא המטמאת, עדיין לא חלים על האישה דיני "טומאה היוצאת מגופו", כי סוף סוף מקור הזרע אינו מגופה. וכשם שמצינו ראיות שאינן מטמאות, כגון הפולטת שכבת זרע של קטן ושל נוכרי, הרי שאין די בעצם הראייה, אלא צריך שתפלוט שכבת זרע טמאה של ישראל גדול, א"כ שכבת הזרע עדיין מתייחסת לבוועל, וטומאתה בזה שראתה שכבת זרע של הבוועל, ובשביל ליחשב לטומאה היוצאה מגופה צריך שמקור הטומאה יהיה מגופה ולא מגוף הבוועל.³⁹ וכמו שהוכחנו שאף אם בעל קרי הוא נוגע, זה נחשב לטומאה היוצאת מגופו, א"כ אפשר שה"ה להיפך, אף אם היא רואה לא היא טומאה היוצאה מגופה, דלאו מגופה חזיא.

וכן לפי רש"י ולפי הרא"ש אפשר לומר כמו שכתבנו, שאף דהויא רואה מ"מ אינה טומאה היוצאה מגופה, שאין שכבת הזרע מגופה.

ט. האם פולטת היא "טומאה היוצאת מגופה"

נ"ל להביא ראיות שפולטת אינה טומאה היוצאה מגופה.

א. במשנה (כלים א, ה) נאמר:

עשר טומאות פורשות מן האדם, מחוסר כפורים אסור בקדש ומותר בתרומה ובמעשר וכו' חזר להיות בוועל נדה מטמא משכב תחתון כעליון וכו'

38. והיה מקום לומר שהרמב"ם במה שכתב שפולטת כרואה קרי בא לומר כלל – שכל מקום שנאמר בעל קרי ה"ה לפולטת, אלא שלפי מה שדייקנו בהמשך מהרמב"ם לענין חלת חו"ל שמוותרת לפולטת שאינה טומאה היוצאה מגופה, א"כ אפשר שבמה שתלה שם הרמב"ם את דין חלת חו"ל בטומאה היוצאה מגופה, ממלא פולטת לא בכלל זה שאינה טומאה היוצאה מגופה, ולא הוצרך הרמב"ם לכתוב זאת, א"כ גם לגבי הר הבית אם הרמב"ם היה כותב שתמא שבעל קרי אסור בהר הבית, היה מקום לומר שמזה שכתב שפולטת כרואה קרי א"כ ה"ה לפולטת, אבל הרמב"ם לא הזכיר בהדיא בעל קרי, אלא שכך מדויק בדבריו עיין בהערה 2, א"כ אפשר לומר שדווקא בעל קרי דהוי טומאה היוצאה מגופו.

39. ודמיא לבוועל נידה שהבאנו בהמשך שאף שהמעשה שלו דהיינו הבעילה הוא יוצר את הטומאה, ס"ס הוא לא המקור אלא הנידה, כך גם כאן אף שטומאתה בגלל המעשה שלה של הפליטה, ס"ס היא לא המקור אלא שכבת זרעו לכן אינה טומאה היוצאת מגופה, שלא מגופה נולד הטומאה הגורמת לה ליטמא.

כניסת פולטת שכבת זרע להר הבית

המשנה קוראת ל'בועל נידה טומאה הפורשת מן האדם, אף שאין הטומאה ממנו אלא ממנה, ובביאור הדבר כתב הר"ש:

והא דתני בועל נדה – כטומאת גופו חשיבא.

וכתב התוי"ט על התירוץ הראשון: "כיון דעל ידי מעשה רב דגופו בא לו טומאה זו". ופירש השושנים לדוד:

ד"ה חזר וכו' דע"י מעשה רב וכו'. דייק לומר רב, דלא תיקשי דהא טמא מת נמי על ידי נגיעה דהיינו מעשה דגופו בא לו, משום הכי קאמר דלא דמי להכא דהוא מעשה רב כלומר במה שבועל ומוציא שכבת זרע על ידי זה בא לו,⁴⁰ נמצא ששכבת זרע שלו גרם לו הטומאה ולכך חשיב טומאת גופו:

א"כ אפשר לראות את בועל נידה כטומאה היוצאה מגופו, שאין האישה רק מעבירה אליו את הטומאה אלא יש כאן מעשה גופו של הבעילה, ואעפ"כ אינו משתלח מהר הבית כמבואר בגמרא (פסחים סח ע"א) וברמב"ם (בית הבחירה ז, טז), שאינו כטומאה היוצאת מגופו, ונראה משום ש"ס אף שיש כאן מעשה של גופו מ"מ הוא אינו מקור הטומאה, אלא היא, א"כ אפשר שגם כאן אף שהיא רואה ס"ס אינה מקור הטומאה, אלא הבועל, ומשום כך כל עוד לנו מקור לומר שנחשבת כטומאה היוצאה מגופה אינה נחשב כטומאה היוצאה מגופה, ורק התורה חידשה שנחשבת כרואה.

ב. הרי"ף (פסחים יד ע"ב) כתב:

דאמר שמואל (בכורות כז ע"א) אין חלת חוצה לארץ אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו, באיש עד שיראה קרי ובאשה עד שתהא נדה.⁴¹

וכן הוא ברמב"ם (תרומות ז, ח²; ביכורים ה, י) ובעוד ראשונים.

ומדוע לא אמרו או באישה עד שתנישא, שהרי זה שייך אף לפני שתהא נדה, שהרי כשנישאת היא פולטת והיא כטומאה היוצאת מגופה,⁴³ ואסורה בחלת חו"ל, אלא משמע שפולטת אינה אסורה בחלת חו"ל, שאינה נחשבת כטומאה היוצאה מגופה.

40. ואף דלא בעינן שיוציא שכבת זרע (עיין נדה טו ע"א ובמשנה – למלך ביאת המקדש ג, ג), מ"מ על ידי בעילתו באה לו הטומאה, ולא על ידי עצם המגע.

41. משמע קצת שכך גריס בגמ' שמשפט זה נאמר בעוד ראשונים ויש לעיין בזה.

42. ושם הלשון "אוכלין אותה תמיד בלא בדיקה וכו'", משמע שכל עוד לא ראתה אוכלת תמיד, ואין דבר שימנע ממנה לאכול

43. וכ"ש לסוברים (עיין ה' תרומות פ"ז ה"ח בראב"ד) שהותרה רק לקטן וקטנה ולא לגדולים שטבלו, שהיה צריך לאשמועינן שמכאן ולהבא אסורה. וגם אם נאמר שאין דרך אישה להנשא עד שתגדיל, הרי השלטי הגבורים על הרי"ף בפסחים שם חולק על הראב"ד וכתב: "לשון ריא"ז. וכהן גדול שטבל לקריו או כהנת שטבלה לנדתה הרי הן ככהן קטן כמו שביאר מז"ה בפסקיו בפרק בנות כותים". מכך

ג. קצת ראייה שפולטת אינה טומאה היוצאה מגופה מהמשנה (מקוואות ח, ד):

בת ישראל שפלטה שכבת זרע מעובד כוכבים טהורה.

ובנדה לד ע"א נאמר:

נמצאת אומר: שכבת זרע של ישראל – טמאה בכל מקום, ואפי' במעי עובדת כוכבים, ושל עובד כוכבים – טהור' בכל מקום ואפי' במעי ישראלית וכו'.

מבואר א"כ ששכבת זרע של נכרי במעי ישראלית אכתי נחשב של נכרי, לכן לא מטמא כדין שכבת זרע של נכרי, ואם היינו רואים את הפולטת כטומאה היוצאת מגופה א"כ איך אפשר להביא ראייה מזה ששכבת זרע של נכרי טהורה לפולטת שכבת זרע של נכרי⁴⁴, אימא שבפולטת התורה החשיבה כאילו יצאה מגופה שכבת זרע וממילא אף של נכרי נחשב כשלה, אלא נראה שאין שכבת הזרע נחשבת כחלק מגופה אלא של הבעל.

לאור זאת ניתן להבין את דברי הרמב"ם (שאר אבות הטומאה ה, ט):

... קטנה מבת שלש שנים אינה מתטמאה בשכיבה, אבל מתטמאה בנגיעת שכבת זרע אם נגע בבשרה מבחוץ וכו'.

ויש לעיין בדבר, בשלמא מדין משמשת אינה טמאה שאינה בת ביאה, אבל סוף סוף תטמאה מפנים מדין פולטת, שהרי תינוקת בת יום אחד מטמאה בנידה, א"כ מדוע לא תטמא מדין פולטת, ולמה רק מבחוץ נטמאת ולא מפנים. אלא נראה שטומאת פולטת תלויה בהגדרת תשמיש, שעל ידו בא הזרע לגופה, ואינו כטומאה היוצאת מגופה.⁴⁵

שלא כתב "כהנת שטבלה לשימושה" כמו לגבי כהן, משמע שאינה צריכה טבילה, שאינה טומאה היוצאה מגופה.

44. שכן מבואר במפרשים במקוואות שם שהמקור לפולטת שכבת זרע של נכרי מזה ששכבת זרע של נכרי אינה מטמאה, וכן עיין בהל' שאר אבות הטומאה פ"ה הי"ז.

45. והמקדש-דוד (טהרות סי' מח סוף אות ג) כתב: "ורק בזה יש לחקור דגדול שבא על הקטנה ופלטה אי חשיבא רואה כשאר פולטת דקי"ל רואה היא, וסותרת בזיבה, ואפשר דזה שייך רק לבת ביאה דנעשה הש"ז כדמה כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"ה מאה"ט הי"א), אבל בשאינה בת ביאה הוי הש"ז רק כמונח בקופסא, ואינו שייך בה ראייה, ואינה סותרת, ואינה מטמאה בפנים כבחוץ, ולא הוי אלא נוגעת". ומדבריו משמע שאין הטעם כמו שכתבנו שפולטת זה המשך למשמשת, אלא כיון שאינה בת ביאה הויא כמונח בקופסא.

ונראה נפק"מ בזה לגדולה שהכניסו לה בהזרעה מלאכותית אם נטמאה מדין פולטת, שלדברי המקדש דוד נראה כן, ולדברינו לא.

והמשנה-אחרונה (נידה ה, ד) כתב: "זנראה דה"ה לפולטת ששמשה בת ג' וטבלה ופלטה טמאה משום פולטת, ופחותה משלש שאין ביאתה ביאה אין פליטתה פליטה, ואפי' שמשה ביומא דמישלם ג' ולמחר פלטה אע"ג דבשעת פליטה הגיעה לשנותיה כיון דבשעת ביאה לא באה לכלל ביאה גם פליטת ביאה זו לא חשיבה פליטה", וע"ש שהביא ראייה מהגמ' שאין הבדל בין פולטת למשמשת,

א"כ נראה שפולטת לא היא טומאה היוצאה מגופה, ואינה משתלחת מהר הבית.

י. האם בעל קרי משתלח רק אם טומאתו היא "טומאה היוצאת מגופו"?

בתחילת המאמר (פרק א) הבאנו שתי דרשות שונות ללימוד איסור כניסת בעל קרי להר הבית: א. מהפסוק "וכל זב". ב. מכפל המילים "ויצא אל מחוץ למחנה... ולא יבוא אל המחנה". לפי הדרשה הראשונה בעל קרי נלמד מזב, ואם כן מובן מדוע בעל קרי מוגדר כטומאה היוצאת מגופו, כזב. אמנם לפי הדרשה השנייה לכאורה יש לנו לימוד מיוחד לבעל קרי ואין צורך להשוותו לזב, ואם כן הגדרת טומאתו לכאורה אינה מחייבת את היותה טומאה היוצאת מגופו.

וכך משמע מדברי והרמב"ם בהל' ביאת המקדש. בפרק ג, ג כתב:

ומשלחין זבין וזבות נדות ויולדות חוץ לשתי מחנות שהוא חוץ להר הבית, מפני שהן מטמאין המשכב והמושב אפילו מתחת האבן מה שאין המת מטמא.

בניגוד לדברי הגמ' בפסחים (סז ע"א) המגדירה את חומרת זבים וזבות נידות ויולדות משום היותם טומאה היוצאת מגופו, הרמב"ם מגדיר את חוממת טומאתם כמטמאי משכב ומושב,⁴⁶ חומרה שאינה קיימת אצל בעל קרי. ומוכח שסבר שאיסור בעל קרי בהר הבית לא נלמד מדרשת "וכל זב".

ואכן הרמב"ם ממשיך וכותב (שם הלכה ח):

הטמא המשולח מהר הבית אם נכנס עובר בלא תעשה שנאמר ויצא מחוץ למחנה זה מחנה שכינה ולא יבוא אל תוך המחנה זה מחנה לוייה.

בהלכה זו כולל הרמב"ם את איסור כניסת בעל קרי להר הבית, וכפי שכתב המל"מ (בית הבחירה ז, טו).

אלא שאם בעל קרי משתלח משום שיש לו לימוד מיוחד, מנין לפולטת שמשתלחת, הרי לא מצאנו היקש ביניהם?⁴⁷ ואין לומר דפולטת משתלחת משום שטמאה כבעל קרי,

ומשמע שמפרש כמו שכתבנו שפולטת זה המשך למשמשת. אבל למקדש-דוד לכאורה אם שמשה ביומא דמשלם ג' ופולטה למחר תטמא, כיון שלמחר כבר אינו מונח בקופסא ויש לעיין בזה.

46. ואפשר אולי להוסיף שהגמ' דברה על חומרה בעלמא בשביל לומר שהוא מיותר ונלמד מק"ו, ומזה שנכתב ריבנו עוד מחנה, א"כ גם חומרת טומאה היוצאה מגופו הוי חומרה, אבל הרמב"ם על פי הספרי לומד ממצורע שכל שטומאתו חמורה חמור שילוחו, שהחומרה במצורע היא שטומאתו חמורה, א"כ אין הלימד מק"ו ומדהוצרך ליכתב ואין הלימוד מריבוי, אלא מזה שהטומאה חמורה, ומימלא חומרת הטומאה אינה מזה שהטומאה יוצאה מגופו אלא מזה שטמא במשכב ומושב.

47. ובשלמא משמשת אפשר שהוקשה לבועלה, אבל פולטת יש לימוד בפני עצמו עיין לעיל, וכל עוד אין לנו מקור לומר שפולטת למדה מבעל קרי מנין לומר זאת.

שהרי בועל נידה חמור משתיהם, ואעפ"כ פסק הרמב"ם (שם ז, טז) שבוועל נידה אינו משתלח, ועוד הרי הגמ' הביאה את דרשת "וכל זב" ואת הדרשה מ"ולא יבוא אל תוך המחנה" אחת אחר חברתה, ולא משמע שיש מחלוקת ביניהם לענין פולטת.

לכן נראה שזו גזרת הכתוב על בעל קרי בלבד,⁴⁸ ולא לומדים ממנה על שאר טמאים, וממילא גם לא על פולטת.

או שאף אם המקור הוא אחר, מ"מ טעם השילוח הוא משום שבעל קרי טומאה יוצאה מגופו⁴⁹.

וכן מדברי הר"ח בפסחים נראה שגם לפי הדרשה השנייה טעם שילוח בעל קרי מהר הבית הוא משום דהוי טומאה היוצאת מגופו, וכך כותב הר"ח (פסחים שם):

תאני תנא קמיה דרב יצחק ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה לא יבוא אל תוך המחנה זו מחנה (שכינה) [לויה] אמר ליה אכתי לא אפיקתיה (אלא) אעילתיה פי' מכדי הני קראי בבעל קרי כתיבי ובעל קרי נתרבה מזב דטומאה יוצא מגופו וחוצץ לשתי מחנות משתלח כמו הזב וכו'

מדבריו נראה שגם לאותו לימוד בעל קרי משתלח משום טומאה היוצאה מגופו, ואין זה מחלוקת מה טעם שילוח בעל קרי, אלא שישנם שני לימודים.⁵⁰

ואין נראה לומר דטעמא דקרא משום שנאסר בעל קרי בהר סיני, וממילא הוא הדין פולטת: חדא, דמניין לנו לדרוש טעמא דקרא ומימלא להרחיב דין זה לפולטת, ועוד, שאין נראה כך מדברי הרמב"ם, עיין הערה 9.

48. ואולי אפשר שהלימוד הוא שהרי למדנו מהפסוק "וישלחו מן המחנה" שטמא מת משתלח רק ממחנה שכינה, והרי טמא מת חמור מבעל קרי, אלא שזו גזרת הכתוב גבי בעל קרי.

49. וכן בספר פנים יפות (במדבר ה) כתב על הלימוד מהפסוק ויצא אל מחוץ למחנה וגו': "ואפשר שהכוונה מדכתיב בפרשת כי תצא (כג, יא) 'כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה', וכתוב התם ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה, היינו שמשתלח חוץ לשתי מחנות ובעל קרי אינו מטמא משכב ומושב, אך אכתי צ"ע די"ל דבעל קרי חמור שכן טומאה יצאה עליו מגופו כדאיתא בפסחים דף סז ע"א".

50. ומתוך דבריו אפשר אולי לומר שנצרכו שני הלימודים, שכיון שלמדנו מ"וכל זב" שבעל קרי משתלח, מימלא אמרינן שהפסוק "לא יבא אל תוך המחנה" מיירי במחנה לויה, ע"ש במה שפירש את קושיית הגמ', לכן נצרך הפסוק "וכל זב", והא דהוצרך הפסוק "לא יבא" אפשר שבביל ללמוד לאו (ואף דכתיב לגבי הלימוד של "וכל זב" "ולא יטמאו את מחניהם", אפשר שמפרש דקאי על מחנה שכינה, וכך נראה מהרמב"ם בספר המצוות ל"ת עז ובהל' ביאת המקדש פ"ג ה"י, ואילו לגבי הלאו במחנה לויה הביא שם במצוות ל"ת עז ובהל' ביאת המקדש פ"ג ה"ח את הלאו של "לא יבא אל תוך המחנה" ע"ש ואכמ"ל) ועיין עוד בצל"ח (פסחים סח).

יא. האם טומאת בועל נידה נחשבת "טומאה היוצאת מגופו"?

לעיל הבאנו ראייה מבוועל נידה שאף שנחשב שעשה מעשה, אין זו טומאה היוצאת מגופו. אמנם בספר עצי ברושים (סי' לט) דן בדבר לעניין קרבן פסח, והעלה סתירה לכאורה בדברי הרמב"ם. בהלכות קרבן פסח (ז, ח) כתב הרמב"ם:

... ואינו נאכל [=הפסח הבא בטומאה] לכל טמא, אלא לטמאי מת, שנדחית להם הטומאה הזאת, ולכיוצא בהן מטמאי מגע טומאות, אבל הטמאים שהטומאה יוצאה עליהן מגופן, כגון זבים וזבות נדות ויולדות ומצורעים לא יאכלו ממנו ואם אכלו פטורין.

ומשמע שבוועלי נידות אינם בכלל אלו שטומאתם יוצאת מגופם. ואילו בהלכה ד (שם) כלל את בועלי נידות בכלל הזבים והמצורעים:

היו רוב הקהל זבים ומצורעים ובוועלי נדות ומיעוטן טמאי מת, אותן טמאי מת אינן עושין בראשון לפי שהן מיעוט ואין עושין השני וכו'

העצי-ברושים הסיק מכך שהרמב"ם הסתפק האם בועלי נידות טמאים בטומאה היוצאת מגופם⁵¹, ולא הכריע⁵² עי"ש, ולכן כתב שבוועל נידה מצטרף לרוב להחמיר.

ובדרך-אמונה (תרומות ז, ח באור-ההלכה) הביא בזה מחלוקת, וז"ל:

שטומאה יוצאה עליו מגופו. עי' ברדב"ז (בהלכה ט) שנסתפק⁵³ אם בועל נדה מקרי טומאה יוצאה מגופו, וכתב דמדברי רבנו נראה דמקרי טומאה יוצאה

אלא שרש"י מפרש אחרת את הגמ', אבל גם אם נאמר שהוא סובר שהברייתות חלוקות, מ"מ אפשר שניהם מודים שהשילוח של בעל קרי ממחנה לוויה זה משום טומאה היוצאה מגופו, ולכן א"א לעשות ק"ו לבוועל נידה.

51. וכן עיין באוצר הספרי (עמ' סג) שהביא ראייה מיומא (ו:): דהויה טומאה יוצאה מגופו ויש לדון בראייתו ואכמ"ל. ולשון הספרא (מצורע - פרשת זבים פרשה ד פרק ז אות ח) לגבי בועל נידה: "טומאה שהיא ממקום אחר", משמע שאינה טומאה היוצאה מגופו, ועיין בזה אנציקלופדיה תלמודית (כרך ג, בועל נדה ד"ה גדר הטומאה).

52. יש לעיין הרי גם לא הזכיר בה"ח בעל קרי שוודאי הויה טומאה היוצאה מגופו, כמו שכתב בהל' תרומות (ז, ח), ובהל' ביכורים (ה, י), אם כן לכאורה צ"ל תנא ושייר, וזה בכלל ה"כגון" שכתב, וא"כ אפשר שה"ה בועלי נידות, ואולי בועלי נידות היה צריך להזכיר שלא היינו אומרים בסתמא דהויה טומאה היוצאה מגופו, ועוד שבה"ד כן הזכיר בועלי נידות.

ולכאורה היה מקום לתרץ קושייתו שבוועלי נידות אינם טומאה היוצאה מגופו, והטעם שמצטרפים לרוב, כיון שרק טמאי מתים הוו רוב לדחות לפסח שני, כמו שכתב הרמב"ם בהל' א', א"כ כאן הטעם שבוועל נידה מצטרף לרוב אין זה משום טומאה היוצאה מגופו, אלא כיון דלא הויה טמא מת, ועיין בהערה 56.

53. וז"ל הרדב"ז שם: "וקא מיבעיא לי המערה בנדה או בזבה ולא הוציא שכבת זרע, אי הויה כטומאה יוצאה עליו מגופו, הואיל ונטמא במי שטומאתה מגופה, דכתיב 'ותהי נדתה עליו', או דילמא הרי

מגופו שהרי לא הוציא אלא טמאי מגע. ובאמת הדבר מפורש בדברי רבנו בפ"ז מקרבן פסח ה"ד היו רוב הקהל זבים ומצורעים ובוועלי נדות ומעוטן טמאי מת כו' ומבואר דזה נקרא טומאה יוצאה מגופו ואין באה בטומאה.⁵⁴ וכ"כ הר"ש בפ"ק דכלים מ"ה דהא דלא תני התם טמא מת משום דלא תני אלא טומאה היוצא מגופו ובוועל נדה כטומאת גופו חשיבא⁵⁵ (אך יש שם עוד תירוץ דלפ"ז אינו מוכרח).

אבל התוס' במו"ק (טו ע"א ד"ה ובוועלי) כתבו דבוועל נדה לא חשיב טומאה יוצאה מגופו. וכ"כ התוס' ביומא (ו ע"ב ד"ה סיפא) דבוועל נדה הוא טומאת מגע כטמא מת. ועי' בתור"כ ר"פ תזריע: "ואל המקדש לא תבא" – אין לי אלא הבא מידי טומאה חמורה כולדת, הבא מידי טומאה קלה, טמא מת ובוועל נדה וכל המטמא את האדם מנין? ת"ל לא ימותו כו" ופי' הר"ש משנן ורבנו הלל דקרי לילולת טומאה חמורה משום שטומאה יוצאה מגופה, אבל טמא מת ובוועל נדה אין טומאה יוצאה מגופו.

אבל הראב"ד שם פי' דקרי לילולת טומאה חמורה שעושה משכב ומושב... ואפשר דלא רצה לפרש כפירושם משום דס"ל כדעת רבנו דבוועל נדה נקרא טומאה יוצא מגופו.

ובאמת מ'ל' הגמ' בפסחים (סז ע"א): "דתניא יכול לא יהו עושין פסח שני אלא טמאי מתים ושהי' בדרך רחוקה זבים ומצורעים ובוועלי נדות מנין? ת"ל איש איש'. 'לנפש' דכתב רחמנא ל"ל אלא ה"ק איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחה לפסח שני אלא עבדי בטומאה, וכי עבדי צבור בטומאה כטמא מת אבל שאר טומאות לא עבדי". משמע דקאי אטומאות שהזכיר דהיינו גם בוועלי נדות⁵⁶ ואפשר דמזה הוציא רבנו שכ' בה' ק"פ דבוועלי נדות אין עושין בטומאה כנ"ל:

ויש לעיין מדוע לא פשט הרדב"ז את ספקו מכך שבוועל נידה מותר בהר הבית, ולא הסיק מכך שאין זו טומאה היוצאת מגופו?

היא כשאר מגע הטומאות, ואינו צריך טבילה, ואוכל בתרומת חו"ל. ומלשון רבינו נראה שצריך טבילה, שלא הוציא אלא מגע טומאת מת ומגע טומאת שרץ, אבל עדיין צריך תלמוד". וזה ודאי משום שנטמא ממנה אין זה נחשב כטומאה היוצאה מגופו, שהרי גם הנוגע בזב נטמא ממי שטומאה יוצאה מגופו, אלא נראה כוונתו מדכתיב "ותהי נדתה עליו" ולכן נחשב כמותה.

54. ולפי מה שכתבנו בהערה 52 לכאורה אין ראייה מזה.

55. אבל לעיל פירשנו בר"ש שאף שנחשב לטומאת גופו כיון שיש מעשה של גופו, מ"מ אינו כטומאה היוצאה מגופו.

56. לא הבנתי הרי לרמב"ם רק בטמא מת עבידי ציבור בטומאה, וגם אם טמאי שרץ היו עושים, אפשר לומר שטעם החילוק בין בוועלי נידה לטמאי מת לא משום טומאה היוצאה מגופו, אלא שהתורה אמרה שטמאי מת יעשו בטומאה, לכן כ"ש טמאי שרץ וכדומה דקילי מטמאי מת (עיין בתוס' זבחים יז: סד"ה קסבר), אבל בוועלי נידה שיש בהם צד חמור מטמאי מת עיין זבים (פ"ה מי"א א"א) ללמוד מטמאי מת שיעשו בטומאה, ואכמ"ל.

כניסת פולטת שכבת זרע להר הבית

ואפשר שהרדב"ז מפרש שאמנם הטעם שבעל קרי משתלח הוא משום שטומאתו יוצאת מגופו, אבל אין זה כלל שכל שיוצאת מגופו טומאה משתלח,⁵⁷ אלא רק בעל קרי שנתרבה מהפסוק בהדיא בדרשת "וכל זב", הוא משתלח כזב מהר הבית. אמנם לגבי בועלי נידות, אף שטומאתם חמורה מטמא מת, בהיותה טומאה יוצאת מגופם – אף שניתן ללמוד בהם קל וחומר מטמא מת שמשתלחים, דיו לבא מן הדין להיות כנידון ואי אפשר ללמוד את שילוחם משתי מחנות אלא רק ממחנה שכינה כדין טמא מת.

א"כ לא כל טומאה היוצאה מגופו משתלח מהר הבית, והטעם שריבנו מ"וכל זב" דווקא בעל קרי ולא בועל נידה, אפשר משום דדמי לזב, שיצא ממנו דבר כזב. ולפי זה אין ראיה מבעל נידה שהבאנו לעיל לפולטת, שאפשר שטומאת שניהם היא טומאה היוצאת מגופו, ואעפ"כ פולטת משולחת, משום דהויא דומיא דזב, אבל אפשר שריבנו דווקא בעל קרי משום שהוא המקור לטומאה כזב, מה שאין כן בועל נידה ופולטת – אף שנחשבים כטומאה היוצאת מגופם, אינם המקור לטומאה.

אלא שמכל מקום אין ראיה הפוכה, שפולטת נחשבת כטומאה היוצאת מגופה, שהרי אפשר שדוקא בועל נידה שנאמר בו "ותהי נדתה עליו" נחשב כטומאה היוצאת מגופו, מה שאין כן פולטת, שמקור הזרע אינו מגופה אלא מבעלה.

ואם כן, אף אם נאמר שפולטת הויא טומאה היוצאת מגופה, מ"מ אין הכרח לומר שמשתלחת מהר הבית, לפי מה שמסתפק הרדב"ז שבועל נידה אפשר דהוי טומאה היוצאת מגופו, ואעפ"כ לא משתלח, וכן המנחת-חינוך לעיל מסתפק בפולטת אף דהויא טומאה היוצאה מגופה.

מ"מ מהראשונים שהביא הדרך-אמונה (לעיל) הסוברים שטומאת בועל נידה אינה מוגדרת כטומאה היוצאה מגופו, ניתן להביא ראיה לפולטת שאינה כטומאה היוצאה מגופו.

ומר"ח רש"י וריב"ן נראה שבועל נידה אינו כטומאה היוצאה מגופו,⁵⁸ שהרי פירשו שהטעם שבעל קרי מתרבה מ"וכל זב" אף דקיל מטמא מת זה משום שדומה לזב שטומאה

57. ובזה ניחא הגמ', שאף שאפשר שהגמ' אף לפני שהיא דיברה על בעל קרי נקטה דוקא את החומרה של טומאה היוצאה מגופו, ולא חומרה אחרת של זב, משום שסופינו לרבות בעל קרי, מ"מ משמע שהחומרה שטומאה יוצאה מגופו בזב היא נכונה אף אם לא נרבה בעל קרי, ואף שגם הוא טומאה היוצאה מגופו מ"מ אין זה מחויב לרבות את כל הטומאות היוצאות מגופו.

58. הובאו בהערה 10, ואין להקשות מדבריהם על הרדב"ז, שלפי דרך אמונה גם הרמב"ם והר"ש סוברים דהוי טומאה היוצאה מגופו.

יוצאה מגופו, משמע שזה הדמיון ביניהם, והריבוי מ"וכל זב" מרבה כל טומאה היוצאה מגופו, א"כ בועל נידה שלא משתלח מהר הבית אינו כטומאה היוצאה מגופו, כך נלע"ד.⁵⁹

והיה מקום לחלק את הטומאות לשלושה: (א) טומאה היוצאה מגופו זאת אומרת המקור לטומאה. (ב) טומאת מגע. (ג) טומאת בועל נידה ופולטת, שמצד אחד נחשב כעין המקור, אפשר משום דהוי טומאה על ידי בעילה, וכמו שנאמר לגבי בועל נידה "ותהי נתה עליו", ואפשר משום דהוי על ידי מעשה של הבועל, וראיה של הפולטת, ואפשר שלכן בועל נידה הוא אב ולא ראשון, ומצד שני אינו ממש המקור, לכן לדברים מסויימים אפשר שחמורים מטומאת מגע, ומצד שני אינם כזב ובעל קרי ואינם משתלחים מהר הבית⁶⁰ ויש לעיין בזה.

יב. דעות הסוברות שפולטת מוגדרת כטמאה ב"טומאה היוצאת מגופה"

הרמב"ם (תרומות ז, ח) כתב:

תרומת ח"ל הואיל ועיקרה מדבריהן אינה אסורה באכילה אלא לכהן שטומאה יוצאה עליו מגופו, והן בעלי קריין וזבין וכו'

וכתב הדרך-אמונה (שם):

בעלי קריין. ופולטת דינה כבעל קרי.

ובציון ההלכה כתב:

כמש"כ רבנו בפ"ה מאה"ט הי"א דרואה הויא.

מבואר שמפרש שפולטת נחשבת לטומאה היוצאה מגופה כיון דהויא רואה. וכן הביא הדרך-אמונה (ביכורים ה, י) בשם ספר חלת-לחם (סי' א, י)⁶¹.

59. וכן בספר חלת לחם (סי' א הלכה י אות כו), דימה את דין חלת חו"ל שאינה נאכלת אלא למי שאין טומאה יוצאה עליו מגופו, לשילוח מחנות ע"ש, אלמא סובר שבועל נידה אינו כטומאה היוצאה עליו מגופו, אלא שלענין פולטת סובר אחרת ממה שכתבנו, עיין בהמשך.

60. והיה אפשר להביא קצת ראיה לקשר בין בועל נידה לפולטת, מהמשנה (ברכות כו.), שרבי יהודה פוטר נדה שפלטת שכבת זרע מטבילה ללימוד תורה, ונראה ודאי שלא היה פוטר טמאת מת שפלטת שכבת זרע, אלא דוקא טומאת נדה או זב דדמו לבעל קרי ופולטת, ומה הדין בבועל נידה שראה קרי, אפשר להביא קצת ראיה שגם פטור לר"י, מהגמ' בברכות כב. שהביאה שבועל נידה מותר לקרות בתורה (ולא הביאה טמא מת דפשיטא שמותר ורק בבועל נידה הו"א שאסור) ומרש"י שם ד"ה ובוועלי נידות משמע שלר"י יהיה מותר ע"ש, נראה שיש קשר בין הטומאות.

61. ובפשטות הוא הדין לעניין שילוח, שסובר שמשתלת, ואף שכתבנו לעיל בדעת הרדב"ז שלא כל טומאה היוצאה מגופו משתלח, כתבנו זאת משום הצד שכתב שבועל נידה הוי טומאה היוצאה מגופו, אבל הדרך אמונה לגבי בועל נידה מביא מחלוקת, אבל לגבי פולטת פשיטא ליה דהויא טומאה

כניסת פולטת שכבת זרע להר הבית

והחלת-לחם (שם אות כו) דימה טומאה היוצאה מגופו לעניין חלת חו"ל לשילוח מחנות, וסבר שפולטת אסורה בחלת חו"ל, דהויא טומאה היוצאה מגופה ע"ש, א"כ נראה שהוא סובר שאסורה בהר הבית. וכן מבואר באבני נזר (יו"ד סי' רמ מאות ט) שפולטת משתלחת משתי מחנות.

מ"מ הרי כל ראייתם דהויא טומאה היוצאה מגופה⁶² זה משום דהויא רואה, והרי דחינו לעיל ראייה זו, וכמו שדייקנו מהרמב"ם ושאר ראשונים שפולטת מותרת בחלת חו"ל.

יג. סיכום

בעל קרי נאסר בהר הבית משום טומאה היוצאה מגופו, המנחת חינוך מסתפק האם אותו הדין קיים גם בפולטת שכבת זרע.

אבל יתכן שאף שפולטת טומאתה משום רואה, מ"מ אין זו טומאה היוצאת מגופה, אלא נחשבת פולטת שכבת זרע של הבועל.

לפי זה, היה מקום לומר שפולטת מותרת בהר הבית, משום שאינה טמאה בטומאה היוצאת מגופה, וייתכן שגם אם נחשבת לטומאה היוצאת מגופה אינה משתלחת, שזה ריבוי מיוחד בבעל קרי.

יש מהאחרונים האוסרים כניסת פולטת שכבת זרע להר הבית ויש המסתפקים בכך והדבר צריך הכרעת גדולי הדור.

נראה שאישה שטובלת כדי להיטהר מפליטתה, לא תברך מספק.⁶³

היוצאה מגופה, אף אם בועל נידה לא הוי טומאה היוצאה מגופה, לכן נלע"ד שסובר שה"ה לענין שילוח שפולטת משתלחת.

62. האבני-נזר עצמו לא הזכיר טומאה היוצאה מגופה, אבל לכאורה זו כוונתו שמשום כך משתלחת, שזה הטעם בבעל קרי.

63. דלא כמו שכתב בספר הר הבית כהלכה (עמ' רלה).

